

Anna Seghers'in "St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı" Adlı Romanında Gerçekçi Yazının ve Yeni Nesnelci Akımın İzleri

Şenay KAYĞIN^(*)

Öz: Anna Seghers'in "St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı" adlı yapıtını incelemedeki amacımız, gerçekçi yazının izlerini örnekler vererek saptamaya çalışmaktır. Seghers'in romanında, gerçekçi yazın ile yeni nesnelci kuramın (Neue Sachlichkeit) etkileri gerçekçiliğin işlevleri bağlamında ele alınmaya çalışılır. Gerçeğin yazınsal yapıttaki önemine değinilirken yazarın sık kullandığı ifadeler irdelenir.

Romanda gerçekçiliğin toplumsal sorunları yansıtmadaki öneminin üzerinde durulurken, aynı zamanda gerçekçilik insanların ruhsal çözümlenmelerinin yapılmasında da büyük rol oynar.

Anahtar Kelimeler: Anna Seghers, Gerçekçi Yazın, Yeni Nesnelci Akım, Balıkçıların isyanı.

The Signs of Literary Realism and New Objectivity Movement in Anna Seghers's novel *Revolt of the Fishermen of Santa Barbara*

Abstract: The aim of this study, based on Anna Seghers's novel 'Revolt of the Fishermen of Santa Barbara', is to ascertain the signs of literary realism by giving examples. The influences of literary realism and New Objectivity Movement (Neue Sachlichkeit) on Seghers's novel are studied in relation to the features of realism. The importance of realism in literary work and the frequently used expressions of the writer are analysed. While the importance of realism in reflecting the social problems is emphasized, its significance in solving mental problems is also noted.

Keywords: Anna Seghers, Literary Realism, New Objectivity Movement, Revolt of the Fishermen.

^(*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü.
(e-posta: senay.kaygin@atauni.edu.tr)

Giriş

20. yüzyılın önemli Alman yazarlarından olan Anna Seghers, II. Dünya Savaşı sonrası toplumsal panoramayı eleştirel bir bakış açısıyla konu edinir. Çin Dili ve Edebiyatı ile Sanat Tarihi eğitimi aldıktan sonra, 1924 yılında *Rembrand'ın Yapıtlarında Judaizm* konulu doktora çalışmasını tamamlar. Seghers yapıtlarının neredeyse hepsinde devrimciliği ön plana çıkararak toplumsal olaylara daha fazla eğilir. Birçok toplumsal ve sanatsal tartışmanın öncülüğünü yaparak etkin bir biçimde görev alır. Yazarın yaşadığı dönem Almanya'da Hitler'in yönetime geldiği zamana denk gelir. I. Dünya Savaşından sonra Almanya'nın yenilgiye uğraması ve ekonomik sıkıntılarının ortaya çıkması gibi nedenler toplumsal düzenin bozulmasına neden olur. Dünyadaki politik dengeler değişince Nasyonal Sosyalizm hızla yayılmaya başlar. Bunun sonucunda Nasyonal Sosyalist ideolojinin Almanyada egemen olduğu 1933'lü yıllarda Seghers ülkesini terk etmek zorunda kalır. Savaşın sonrasına geri dönen yazar Berlin'de Demokratik Alman Cumhuriyeti Edebiyatçılar Birliği Başkanlığına getirilerek görev alır (Seghers, 1993: 8).

Nasyonal Sosyalizme karşı yazan Seghers, *Yedinci Haç* (Das siebte Kreuz 1942) ve *St.Barbaralı Balıkçıların İsyanı* (Aufstand der Fischer von St. Barbara 1928)¹ ile 1928 yılında Kleist ödülünü kazanır (Rupp,1999: 234). 1951 yılında da Georg-Büchner Ödülü sahibi olan Seghers, *Arkadaşlar* (Die Gefährten 1932), *Kelle Ödülü* (Der Kopflohn 1939), *Transit* (Transit 1944), *Karar* (Die Entscheidung 1959), *Dar Ağacında Işık* (Das Licht auf dem Galgen 1961) gibi önemli yapıtlara da imza atmıştır. 1941 yılında Nasyonal Sosyalist dönemin atmosferinin yansıtıldığı *Ölümler Genç Kalır* (Die Toten bleiben Jung) adlı romanı yayınlanır. *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* (Aufstand der Fischer von St. Barbara 1928) balıkçıların haklarını almak için direnişe geçmelerinin anlatıldığı bir romandır. Romanda olaylar başarısızlıkla sonuçlanan bir isyanın etrafında döner.

Toplumsal sorunlara ve olaylara eğilen yazarın yapıtlarının çoğu öz ve biçim bakımından gerçekçi yazının izlerini taşımaktadır (Arna, 1993: 8-9). Bu bağlamda romanda yer verilen gerçekçi kesitlerin işlevlerini saptayabiliriz.

I. “St.Barbaralı Balıkçıların İsyanı” ve Yeni Nesnelcilik Gerçeği

Gerçeğin ne olduğu sorusuna yazınbilimciler yüzyıllarca bir yanıt aramışlardır. İnsan düşüncesinin algılama düzeyinden algılanan gerçeğin biçimlerine kadar birçok varsayım ortaya atılmıştır. Gerçek; sanatsal ve yazınsal yapıtların ele alınışı sırasında yaratıcılığın ana kaynağı olarak görülürken gerçekçilik ise gözlem, inceleme ve araştırmaya önem veren bir yöntem olarak tanımlanmıştır (Ünlü, 1992: 120). Bu konuda gerçekçiliğin tarihçesine bir göz atmanın yararlı olacağı kanısındayız. Romantizm ile gerçekçiliğin öncülerinden olan Stendhal ve Balzac'dan sonra ilk olarak gerçekçilik uygulanmaya başlanır.

1) *Aufstand der Fischer von St. Barbara* adlı romanın aşağıda verilen Türkçe çevirisinin künyesi bu çalışmada birincil kaynak olarak temel alınmıştır. (Seghers, A. (1993). *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı*. (Çev. Azmi Arna), İstanbul: Gözlem Yayınları

Gustave Flaubert'in *Madame Bovary* adındaki yapıtının 1857'de yayımlanması realizmi romantizmin bir adım önüne taşır. Realist yazarlar *Roman anlatılmış veya doğadan çıkartılmış belgelerle oluşturulmalıdır. Tarihçiler geçmişin öykücülere romancılar da bugünün... şeklinde bir açıklamada bulunurlar* (Ünlü, 1992: 121). Stegmüller'in bu konuda yapmış olduğu bir saptamaya göre, biçimsel olarak gerçekçilik, gerçek anlayışının zincirleriyle ayrılmaz bir bütünlük oluşturur (Stegmüller, 1986:311). İster roman ister öykü olsun, yazınsal bir yapıt oluşturulurken konular gerçeklerden alınır. Bu durumda konuların gözlem ve belgelere dayanması çok önemlidir. Kişilerin ruhsal davranışlarını etkileyen, kişiliklerini çizen çevre ve ortam betimlemelerine yer verilir. Betimlemeler kişilerin gözüyle yansıtılır. Olayların ve davranışların kişiler üzerinde bıraktığı izlenim, duygu ve düşünceler ve ruhsal çözümlenmeler son derece önemlidir. Son olarak yazarın bir eğitime ve bir düşünceyi savunma gibi bir amacının olmadığını belirtmek kanımızca yanlış olmaz. Ayrıca bu gerçekçi özellikler dışında realizmin, toplumsal düzensizlikleri ve çelişkileri yani toplumsal gerçeklikleri yansıtmaya çalıştığı görülür. Bu tür bir yöneliş, yazında toplumsal gerçekçilik olarak ifadesini bulur (Ünlü, 1992: 121-122).

Seghers'in gerçekçi yazına olan eğilimi yeni nesnelcilik (Neue Sachlichkeit) akımının bir üyesi olması ile ilişkilendirilebilir. Bu kavramı biraz açmak gerekirse, Expresyonizmde yoğun olan öznel, duygusal coşkuluğa ve ütopyik idealist düşünceye karşı bir sanat akımı olduğunu görürüz. Bu durumda 1920'lerden itibaren, nesnel gerçekliğe yeniden dönüş biçimi olarak da belirtilen yazınsal bir akım olarak da özetlenebilir (Aytaç, 2003: 376). Almanya'da rasyonalist ve irrasyonalist olarak farklı kutuplarda ilerleyen bu iki yazın türü, Nasyonal Sosyalist ideolojinin yaygınlaşması ile biçim değiştirir. Nazi kültür politikasını benimseyenler Sürgün Edebiyatı'nı (Exilliteratur) oluştururken, politik nedenlerden dolayı ülkesini terk etmek zorunda olanlar Suskunlar (Innere Emigration) olarak anılmışlardır. Bunlar Nasyonal Sosyalizme karşı savaş açan yazarlar olarak da bilinmektedirler (Aytaç, 1994: 223). *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* ile de Seghers Sürgün Edebiyatı'nın en önemli temsilcileri arasındaki yerini alır (Li, 2010: 181-182).

Yeni Nesnelcilik kavramı ilk önce Gustav Friedrich Hartlaub tarafından gerçekçi ressamlar grubunun sanat sergisi için kullanılır. Daha sonraları ise gerçekçiliğe geri dönüş eğilimi için kullanılmaya başlanır. Yeni nesnelciliğin ilerici ihtilâlcisi (Progressiv-revaluation) yönü de toplumcu gerçekçilik olarak ortaya çıkmıştır (Aytaç, 1994: 227). Anna Seghers'in güdümlü yazar olarak ortaya koyduğu yapıtlarında kullandığı *dayanışma, bağlılık, eyleme geçme* gibi motifler, diğer yapıtlarında da devamlılık gösterir. Nasyonal Sosyalist rejime karşı ise yapıtlarında *sessizlik, sükûnet, melankoli* ve *özveri* gibi motiflere yer vermiştir. (Aytaç, 1994: 339) Ayrıca Moschner'in, araştırmalarına göre Anna Seghers'in anlatımlarında estetiği oluşturan gerçeklik politik bir öneme sahiptir (Moschner, 2006: 210). Yapılan bu açıklamalar sonucu yazarın politik duruşunun yapıtlarına yansıdığı konusunda bir kanıya varabiliriz. Seghers'in gerçekçi bir yazar olması bize yapıtlarındaki gerçekçi yazının işlevlerini saptama olanağı verir. Seghers'le ilgili yapmış olduğumuz bu kısa araştırmaya göre onun hem gerçekçi hem de yeni nesnelci bir yazın

anlayışının olduğuna tanık oluyoruz. Başka bir deyişle, yazarın yapıtları her iki akımın sentezi biçiminde yazına aktarılmıştır. *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı*, gerçekçi bir bakış açısından olduğu kadar da yeni nesnelci bir biçimde ele alınmıştır. Yazar, balıkçıların içinde bulunduğu koşulları objektif bir bakış açısı ile aktarır. Gösterişsiz, sıradan insanların yaşamı tamamen nesnel bir anlatımla yazarın benimsediği yeni nesnelci yöntemle örtüşür nitelikte yazılmıştır. Anna Seghers, yapıtlarının çoğunda toplumsal sorunları ve olayları irdelemeye çalışır. *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı (1928)*, yazarın yayınlanan ilk kitabı olması yönünden önemli sayılır. *St. Barbara* kasabesindeki balıkçıların haklarını almak için direnişe geçmelerinin anlatıldığı bir romandır. Olay örgüsü başarısızlıkla sonuçlanan bir isyanın etrafında döner. Romanda, zayıfların yani ezilen balıkçıların direnişleri işlenirken insanların sıkıntılarını, sorunlarını kendi çabalarıyla çözümlenmeye çalıştıkları anlatılmaktadır. Romanın başkahramanı Hull'ün kasabaya gelişiyile başlayan direniş sonuca ulaşmadan başarısızlıkla sona erer.

St. Barbaralı kasabalılar direnişe katılmak için çevrelerden gelenlerle buluşurlar. Bu buluşmayı gerçekleştirirken büyük bir *dayanışma* örneği gösterirler. Dayanışma, Seghers'in olay örgüsünde direnişi daha iyi vurgulamak için bilinçli olarak kullandığı ifadelerdir. Yazar, balıkçıların hangi koşullarda bir araya gelmeye çalıştıklarının daha iyi algılanabilmesi için yaşanan atmosferi tüm gerçekliği ile aktarır. Bunu yaparken de *yağmurun dinmemiş, yolun ise çamur içinde olması* gibi anlatımlarla az önce sözünü ettiğimiz özveri örneğine de bir göndermede bulunur.

Tekrar yola koyuldular. Yağmur dinmemişti, yol çamur içindeydi. “Bir şeyler olsun artık” dedi bir başkası. Uzaktaki bir köyden siyah bir leke gibi, küçük bir grup yaklaşmaktaydı. Beklediler, başlarıyla selamlaştılar, yeniden sessizce yola koyuldular. Bir süre sonra önlerinde başka bir siyah leke belirdi. Wyk'den gelenlerdi bunlar, bekliyordular. Buluştular ve hep birlikte yürümeye başladılar. Asırlardır birbirinden habersiz uyuklayan tüm ülke balıkçıları uyanmış, sanki yağmur altında biraz ısınmak için birbirlerine koşuyorlardı. Öyle kalabalık olmaya alışkın değillerdi, tedirgindiler (Seghers, 1993: 42).

Yukarıda alıntılanmış olduğumuz kesitte, kasabalıların eyleme geçme hazırlıkları ile birbirlerine bir amaç uğruna nasıl bağlandıkları öne çıkartılır. Anlatımı güçlendirmek için kullanılan bu tür motiflerin örneklerini artırabiliriz. Sağlıkta bir hastalık olarak bilinen melankoli, yazınsal alanda bir ruhsal çöküntü olarak görülür (Şevki, 2009:571). İnsanların içinde bulunduğu zor şartlar ve yoksulluk figürlerin özelliklerine ve ruhsal durumlarına kadar yansıtılmıştır. Bu durumu en iyi bir biçimde saptayabildiğimiz kişilik Andreas'dır. Andreas, Kedennek'in kız kardeşinin oğludur. Annesini, babasını ve küçük kardeşini peş peşe kaybeden acıklı bir geçmişe sahip olan bu genç Kedennek'lerin evinde kalır. Andreas özverili ve sadık görüntüsünün altında olaylara sürekli kötümser kişiliği ile yaklaşır. Ne zaman iyi şeyler düşünmeye başlayıp iyimser olmaya çalışsa aklına geçmişte

yaşadığı kötü anıları gelir, hatta Kedennek'lerin çocuğunun kardeşi gibi öleceğini bile düşünür. Bu ruhsal durumu Andreas'ı sonunda ölüme kadar götürür.

Bir süre sonra Katarina Nehr, Andreas'ı yanına çağırıp çocuğu eline verdi. O an delikanlı evde kalmakla iyi ettiğini düşündü. Çocuğa baktı, aynı ölen küçük kardeşi gibiydi. Bunun da kardeşi gibi hemen ölüvereceği geçti aklından, ama bu onu pek üzmedi. Bütün bu olup bitenler epey zaman almıştı. Kedennek çocuklarla geri geldi, çocuğu Andreas'ın elinden aldı. Andreas onun yüzünden, çocuk için hemen hemen kendisi gibi düşündüğünü anladı (Seghers, 1993: 60).

Seghers romanda sessizlik ve susma gibi anlamsal ifadelere çok sık yer verir. Romanın yazıldığı dönemdeki toplumsal olaylar insanların ruhsal durumlarını derinden etkiler. Gemicilerin bir arada olup hiç bir fikir üretememeleri, yoksulluğun vermiş olduğu çaresizliğin ortaya konma biçimi olarak algılanabilir. Yapmış olduğumuz bu saptama sonucu gemicilerin *hep beraber susmak için gelmiş olmaları, konuşmayı gereksiz bulmaları ve zaten fırtına her sözü bastırmıyor muydu?* gibi ifadeler insanların çektikleri sıkıntıların ruh hallerini nasıl etkilediğini kanıtlar niteliktedir. İşsizliğin getirdiği yoksulluk, insanların içinde bulunduğu yaşam koşullarının zorluğu, romanı yeni nesnelciliğe daha çok yaklaştırır. Sessizce içine kapanmış, bekleyiş içinde olan çaresiz insanların romanda sık geçtiği söylenebilir.

Bir, ekim öğleden sonrasıydı. Kurşun rengi, kasvetli yağmur dolu bir hava vardı dışarıda. Üstelik bayağı soğuktu. Salondakiler dışarının havasından etkilenip ürperir gibiydiler. Gemiciler duvar boyunca yan yana oturuyorlardı. Elleri dizlerindeydi. İçmediklerine göre hep beraber susmak için gelmiş olacaktı durgun yüzlerinde konuşmayı gereksiz bulan insanların anlamı vardı; zaten fırtına her sözü bastırmıyor muydu? (Seghers, 1993: 16).

İzini sürdüğü yazınsal akımın özelliklerini yapıtlarına yansıtan Seghers bu romanında çevre betimlemelerine ağırlıklı olarak önem verir. Betimleme yöntemi, 19. yüzyıl yazınında yoğun bir biçimde kullanılarak özellikle gerçekçi yazarları etkisi altına almıştır (Uyanık, 2011: 60). Anna Seghers'de bu gerçekçi yazarlar arasında yerini alır. *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* romanında anlatılan olaydan figürlerin oluşturulmasına ve çevre betimlemelerine kadar gerçekçiliğin izleri görülür. Betimleme ve gerçekçilik yeni nesnelci yazının vazgeçilmez bir ögesi durumundadır. Yazar bir durumu anlatmaya çalışırken doğrudan bir söylem geliştirmek yerine çevre betimlerine başvurur (Uyanık, 2011: 64). Seghers'de romanda olayları gerçekçi bir yaklaşımla aktarabilmek için, gerçekçi çevre betimlemelerinden çok fazla yararlanır. İnsanların içinde bulunduğu çevre betimlenirken son derece soğukkanlı, acımasız benzetmeler dikkat çeker.

Pencerenin ardından gökyüzü denizin üstüne doğru açılıyordu. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaktaydı. Akşam, dikkati çekmeden kasabanın üstüne çörekledi. Şimdi hava gündüzden biraz daha karanlıktı. Margaret Adası'ndaki fener çoktan bir kısa, iki uzun yanıp sönmeye başlamıştı. Uzaklarda sis içinde ilerleyen bir geminin sesi duyuldu. (Seghers, 1993: 17).

Daha ilk sayfadan itibaren romanda betimsel kesitler dikkat çeker, alıntıdaki gibi çok sayıda örneğe rastlamak olasıdır. Yazarın gördüklerinin, okurun imgelem dünyasında canlandırılması açısından betimsel kesitlerde görselliğin önemi büyüktür. Bu nedenle insanın görme organına hitap eden ayrıntılara çok fazla yer verilmektedir (Uyanık, 2011: 60).

Sonuç

20.yüzyılın önemli yazarlarından olan Seghers, yapıtlarında dönemin toplumsal panoramasını eleştirel bir bakış açısıyla konu edinirken gerçekçi yazınla yeni nesnelci kuramı başarıyla kullanmıştır. Yazar, kullandığı yalın dil ve gerçeğe uygun anlatım biçimi ile gerçekçi yazının önemli bir ögesi olan betimleyici anlatıma da geniş yer vermiştir. Gerçekçiliğin, toplumsal düzensizliklerin ve gerçeklerin üzerinde durması romanda balıkçıların isyanlarıyla, işsizliğin getirdiği yoksulluk ve çaresizlikle ilişkilendirilmiştir. Anna Seghers yapıtlarında *dayanışma*, *bağlılık*, *eyleme geçme* gibi ifadeleri çok sık kullanmıştır hatta neredeyse romanın tüm kesitlerinde ana temanın anlatımında bu ifadelerin büyük bir öneminin olduğu duyumsatılır. Aynı önemi yazarın Nasyonal Sosyalist rejime karşı geliştirdiği *sessizlik*, *sükûnet*, *melankoli* ve *özveri* gibi ifadelerin sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak yazarın, *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* adlı bu yapıtının gerçekçi yazının izlerini taşıdığı ve yeni nesnelci yaklaşımla yapılandırıldığı yönünde saptamada bulunabiliriz. Sıradan insanların yaşamlarının konu edildiği roman, trajik bir biçimde erkek kahramanların hepsinin ölümü ile sonuçlanırken, asıl trajedi kanımızca uğruna açlığı, yoksulluğu sefaleti hatta ölümü bile göze alarak yola çıktıkları direnişin sonuçsuz kalmasıdır.

Kaynakça

- Aytaç, G. (2003). *Genel Edebiyat Bilimi* (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Aytaç, G. (1994). *Çağdaş Alman Edebiyatı* (4. Baskı). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Li, W. (2010). *China und China Erfahrung, in Leben und Werk von Anna Seghers*, Peter Lang AG, Bern: International Academic Publishers.
- Moschner, H. (2006). *Die Erzählung Die schönsten Sagen vom Räuber Woynok von Anna Seghers, Ein Beitrag zur Realismus- Expressionismus,- Debatte*, 1. Auflage, Norderstedt Germany: Grin Verlag.

- Rupp, G. (1999). *Klassiker der deutschen Literatur, Epochen Signaturen von der Aufklärung bis zur Gegenwart*, Königshausen, Neumann Verlag, Würzburg.
- Seghers, A. (1993). *St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı* (1.Baskı). (Çev. Azmi Arna). İstanbul: Gözlem Yayınları
- Şevki, A. (2009). *Edebiyat ve Yorum* (1.Baskı). Ankara: Dijital basım.
- Stegmüller, W. (1986). *Realismus und Strukturalismus. Anwendungen: Literaturtheorie. Tauschwirtschaft. Entscheidungstheorie. Neurosentheorie.* Berlin Heidelberg: Kapital- und Mehrwerttheorie, Springer Verlag.
- Uyanık, G. (2011). "Anna Seghers'in "St. Barbaralı Balıkçıların İsyanı" Adlı Romanında Betimlemelerin İşlevleri". *Zeitschrift für die Welt der Türken (Journal of Wourld of Turks)*, 3(1).
- Ünlü, M. (1992). *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*. İstanbul: Cem Yayınevi.

